

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

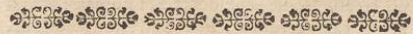
Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Disp. III. De causalitate Divinæ scientiæ respectu creaturarum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

res præteritas, & futuras, ut præsentis in æternitate, quæ est mensura divinæ cognitionis, & in illa, ut jam diximus, simul existant infinitæ cogitationes & affectiones, quas Angeli & beati elicient per totam æternitatem, sequitur, Deum cognoscere infinita, non solum per scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam per scientiam visionis.

DISPUTATIO III.

De causalitate Divinæ Scientiæ respectu creaturarum.

Explicatis his quæ pertinent ad existentiam, quidditatem, unitatem, & perfectionem divinæ scientiæ, modumque quò creaturas in essentia divina tanquam in causa, & medio cognito attingit, consequens est, ut ea quæ ad ejus efficaciam & causalitatem spectant, declaremus, & quatuor celebres difficultates, quæ hic agitari solent, breviter resolvamus. Prima est, an scientia Dei sit causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva? Secunda, cuinam scientiæ talis causalitas & efficientia competat? An ei quæ dicitur simplicis intelligentiæ, vel illi quæ visionis nuncupatur? Tertia, an ideo res sint futuræ, quia sciuntur à Deo, vel è contra ideo ab illo sciuntur, quia futuræ sunt? Quarta, an detur in Deo aliqua potentia executiva, virtualiter ab ejus intellectu, & voluntate distincta?

ARTICULVS I.

An scientia in Deo sit causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva?

§. I.

Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa.

1. Suppono primò tanquam certum secundùm fidem, Deum per intellectum & voluntatem producere creaturas, ac proinde ejus scientiam omnium rerum causam existere, saltem directivam. Quam veritatem ex multis sacræ Scripturæ testimoniis probant Recentiores. Nobis sufficit illud Psalmi 103. *Omnia in sapientia fecisti.* Item Psalmi 135. *Qui fecit cælos in intellectu.* Et ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.* Unde Dionysius cap. 7. de divin. nom. *Scientia divina omnium est artifex, & semper omnia componit, estque causa indissolubilis coherentia, & ordinis omnium, sineque priorum, cum sequentium principis semper connectit, & unam universi conspirationem, concentumque pulcherrimum efficit.*

2. Probatur secundò eadem suppositio, ratione Tractatu primo deductâ, demonstrando existentiam & intellectualitatem Dei. Agens primum ordinare debet & dirigere res universi, ut ibidem demonstravimus: Sed hoc non potest, nisi per scientiam, & sapientiam, sapientis enim est ordinare: Ergo scientia in Deo est causa rerum, saltem directiva.

Præterea ut docet D. Thomas hic art. 8. scientia Dei respectu creaturarum, se habet sicut scientia artificis respectu artefactorum: At hæc est causa operis, saltem directiva: Ergo & scientia Dei.

3. Eandem veritatem demonstrat idem S. Doctor Tom. 1.

1. contra Gentes cap. 27. novem rationibus, quarum hæc præcipua est. Perfectissimo agenti attribui debet perfectissimus modus operandi: Sed ille modus est operari per scientiam & voluntatem, agens enim naturale, non agit cum domino suorum actuum, sicut agens intellectuale; nec ejus virtus se extendit ad plures effectus specie diversos, sed determinatur ad unum; ex quo fit quòd naturalia uniformiter, & uno modo semper eveniant: Ergo Deus cum scientia & libertate ad extra operatur, subindeque ejus scientia, directivè saltem, ad productionem rerum concurret.

4. Confirmatur: Agens naturale debet ab alio dirigi, ut finem attingat, quem non cognoscit: sicut sagitta, ut attingat scopum debet dirigi à sagittario: agens vero intellectuale, seipsum dirigit, & sibi præstituit determinatum finem: Ergo modus agendi agentis intellectualis, perfectior est modò agendi agentis naturalis.

Hoc præsupposito, inquirimus, an præter vim illam directivam, quam omnes attribuunt divinæ scientiæ, vera & propria causalitas, & efficientia respectu creaturarum, illi conveniat: quod ut plerùm innotescat.

5. Suppono secundò quòd ad formationem artificiatum, scientia, voluntas, & vis executiva concurrunt: scientia dirigendo, voluntas movendo, vis executiva exequendo: quod in artifice creato conspicitur, qui si domum verbi gratiæ est ædificaturus, priùs scientia præconstituit finem, quem voluntas appetit: mox intellectus consulit de mediis, & domus fabricandæ meditatur naturam; voluntas eligit media præconsiliata, & movet intellectum ut imperet: ad imperium sequitur vis activa, applicans vim executivam ad opus, ac denique sequitur executio. Quæ omnia à creato artifice, per distinctos actus & potentias fiunt.

6. Querimus ergo, an scientia Dei practica, non solum directivum præster concursum, in productione creaturarum, regulando opus, ostendendo finem, & modum illas producendi; sed etiam efficienter in illas influat, vel applicando potentiam executivam ad opus, vel immediatè imperando earum productionem?

Partem negativam tenent plures Recentiores extra Scholam D. Thomæ, qui divinæ scientiæ attribuunt solam vim directivam in productione creaturarum; earum verò efficientiam, volunt immediatè procedere, vel à voluntate Dei, vel ab aliqua potentia executiva, virtualiter ab ejus intellectu, & voluntate distincta. Thomistæ verò & plures alij docent scientiam non solum dirigere Deum in productione creaturarum, sed etiam imperare, & exequi immediatè earum productionem, per actum imperij formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, quod ad eas immediatè dirigitur: unde nullam aliam potentiam executivam in Deo agnoscunt, quam ejus intellectum practicum, ut constabit ex dicendis articulo quarto.

§. II.

Hæc sententia ut verior & probabilior eligitur.

7. Deo igitur: Scientiam in Deo esse causam rerum, non solum directivam, sed etiam effectivam.

Probatur primò ex Scriptura, dicitur enim D d

Proverb. 3. *Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit celos prudentia.* Et cap. 8. Divina Sapientia loquens in propria persona, dicit: *Quando preparabat celos aedem, quando appendebat fundamenta terre, cum eo eram cuncta componens.* Et D. Ioannes loquens de Verbo divino, quod est sapientia Patris, affirmat *Omnia per ipsum facta esse.* Sed hæc verba, *facere, fundare, stabilire, componere,* non solum directionem, sed etiam veram & realem efficientiam significant: Ergo ex Scriptura scientia Dei est causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva.

8. Probatur secundo ex SS. Patribus, dicit enim S. Augustinus 5. de Trinitate, relatus à D. Thoma, hic articulo 8. *Universas creaturas spirituales & corporeas, non quia sunt ideo novit Deus, sed ideo sunt quia novit.* Hæc autem causalis non potest esse vera, nisi detur aliqua scientia in Deo, quæ sit causa productiva rerum: Ergo scientia Dei est causa rerum, non solum directiva, sed etiam effectiva. Unde idem S. Doctor 11. de Civitate cap. 10. *Occurrit, inquit, animo quiddam mirum, sed tamen verum; quod iste mundus nobis notus esse non posset, nisi esset: Deo autem nisi notus esset, esse non posset.* Et Tertullianus in Apologetico: *Quod colimus Deus unus est, qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum; verbo quò iussit, ratione quâ disposuit, virtute quâ potuit; de nihilo expressit, in ornamentum maiestatis sua.* Hoc etiam agnovere Gentiles Philosophi: nam Aristoteles 3. de anima textu 4. approbat opinionem Anaxagoræ, qui asserbat primum principium rerum omnium esse sapientiam & intellectum.

9. Probatur tertio ex D. Thoma hic art. 8. in corp. dicente: *Scientia Dei est causa rerum, sicut scientia artificis est causa artificiorum:* At scientia artificis est causa artificiorum, non solum directiva, sed etiam effectiva, ut idem S. Doctor docet locis infra referendis: Ergo & scientia Dei. Item ibidem dicit, quod *forma intellectus est principium operationis, sicut calor est principium calefactionis:* Sed calor est principium effectivum calefactionis, ut constat: Ergo &c. Denique in resp. ad 3. ponit discrimen inter scientiam Dei, & nostram, quod nostra est à rebus accepta, & illis posterior: divina verò est causa rerum, & illis prior.

10. Probatur quarto ratione fundamentali. Deus producit creaturas ad extra per actum imperij, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem: Sed talis actus pertinet ad intellectum practicum: Ergo & productio creaturarum. Major demonstrabitur infra, & sufficienter constat ex variis locis Scripturæ, in quibus productio creaturarum attribuitur divino imperio: dicitur enim Genesis 1. *Fiat lux, & facta est lux:* & Psalmo 148. *Ipsè dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.* Minor autem probari solet 1. 2. quæst. 17. ubi ostenditur actum imperij procedere ab intellectu, quamvis supponat motionem, & applicationem voluntatis. Ratio fundamentalis est, quia imperium est intimatio, ordinatio, & præceptum: Sed hæc omnia pertinent ad intellectum, intimatio enim est quedam spiritualis locutio; locutio autem pertinet ad intellectum, qui est veluti os substantiæ spiritualis, juxta illud Psalms 31. *Os iusti meditabitur sapientiam.* Item ordinare unum ad aliud, & unum cum alio conferre, pertinet ad intellectum pra-

A cticum, & ad virtutem prudentiæ: sicut unum ex alio inferre, spectat ad scientiam, & ad intellectum speculativum. Denique, præcipere est actus superioris, & consequenter ad superiorem potentiam, qualis est intellectus, pertinere debet. Videatur S. Thomas 1. 2. quæst. 17. & 1. parte quæst. 23.

11. Probatur quinto: Sicut se habet ars & scientia artificis ad res artificiatas, sic se habet scientia Dei ad creaturas, ut sæpe docet S. Thomas: Atqui ars est causa rerum artefactarum, non solum directiva, sed etiam effectiva: Ergo & Dei scientia. Minor probatur ex eodem S. Doctore 1. 2. quæst. 57. art. 3. ubi dicit quod *ars proprie loquendo habitus operativus est.* Quam Doctrinam desumpsit ex Aristotele 9. Metaphys. & 6. Ethic. Item in 1. sent. dist. 38. quæst. 1. art. 1. in corp. sic habet: *Sicut est causalitas artificis per artem suam, ita consideranda est causalitas divina scientiæ. Est ergo iste processus in productione artificiatæ. Primo scientia artificis ostendit finem. Secundò voluntas eius intendit finem illum. Tertio voluntas imperat actum, per quem educatur opus: circa quod opus scientia artificis, ponit formam conceptam.* Quibus verbis attribuit scientiæ artificis, non solum directionem, & ostensionem finis, sed etiam inductionem formæ artificialis in materiam, ac proinde veram & realem efficientiam.

12. Probatur sexto ratione quam fusiùs art. 4. prosequemur. Nisi daretur aliqua scientia practica, & factiva rerum, scientia Dei penderet à rebus creatis, & ab illis mensuraretur, quantum ad veritatem & certitudinem: Sed hoc repugnat perfectioni divinæ scientiæ: Ergo illa est practica & factiva rerum.

13. Probatur ultimò ratione desumptà ex D. Thoma quæst. 2. de veritate art. 13. Omnia quæ habent convenientiam ad invicem, ita comparantur, ut vel unum sit causa alterius, vel ambo ex una causa causentur: in omnia autem scientia reperitur convenientia plurium, putà affinitatio scientiæ ad scitum; unde oportet quòd vel scientia sit causa sciti, vel scitum sit causa scientiæ, vel utrumque ab una causa causetur. Non potest autem dici quòd res scitæ à Deo, sint causa scientiæ in eo, cum res sint temporales, & scientia Dei sit æterna: temporale autem non potest esse causa æterni. Similiter non potest dici quòd utrumque ab una causa causetur, quia in Deo nihil potest esse causatum, cum ipse sit quicquid habet: unde relinquatur quòd scientia ejus sit causa rerum. Quare ibidem S. Doctor hoc statuit discrimen inter scientiam Dei Angelorum, & nostram: quòd scientia Dei non est causata à rebus, sed est causa rerum; scientia nostra non est causa rerum, sed causata à rebus: scientia verò Angelorum, nec est causa rerum, neque causata à rebus. Itaque secundum doctrinam D. Thomæ triplex scientia distingui debet: una quæ pendet à scibili, & à speciebus quæ ab illo effluerunt; & hæc est nostra: altera quæ simul cum scibili à communi principio dependet; & illa est Angelorum: tertia tandè à qua scibile ipsum pender, & hæc est divina. In prima scibile est causa scientiæ, in tertia scientia est causa scibilis; ideoque in eo qui tali scientiæ pollet, idem esse noscere rem, & dare illi esse: in secunda verò quæ media est, nec scibile est causa scientiæ, nec scientia est causa scibilis, sed utrumque est à Deo, ut à communi causa. In prima & secunda ita se rem habere, ferè omnes admittunt: in tertia quoque ita se habere jam probavimus, & art. 3. fusiùs ostendemus.

§. III.

Solvuntur objectiones.

14. **O**bjicies primò cum P. Annato, in libro de scientia media: Non magis pertinet ad vim intellectivam suum objectum efficere, quam ad potentiam effectivam suum opus intelligere: Sed potentia effectiva non intelligit suum opus: Ergo nec intellectiva efficit suum objectum.

Respondeo distinguendo Majorem, & concedendo illam de vi intellectiva, quæ est merè speculativa; negando verò de vi intellectiva, quæ est eminenter speculativa & practica; huic enim convenit intelligere simul & efficere, ut patet in intellectione nostra, quæ simul habet rationem intellectionis, respectu verbi quod producit; illud enim intelligendo producit, & producendo intelligit: Scientia autem libera in Deo non est purè speculativa, sed etiam practica, ut patebit ex dicendis articulo sequenti; unde non mirum si illa simul suum objectum intelligat & efficit, ac eminenti quodam modo simul habeat rationem potentia cognoscitivæ & executivæ. De quo inf. art. 4.

15. **O**bjicies secundò: Si scientia Dei esset causa rerum, non distingueretur virtualiter ab arte divina; respiceret enim creaturas ut factibiles, sicut ars in mente divina existens: Sed hoc videtur falsum, & contra communem sententiam, quæ ponit distinctionem, saltem virtualem, inter virtutes intellectuales in mente divina existentes: Ergo & illud.

Respondeo primò, non esse improbableem, scientiam Dei, quatenus formaliter practica est, & respicit creaturas ut factibiles, ne quidem virtualiter in Deo distingui ab arte divina: in nobis enim illæ virtutes intellectus distinguntur, quia scientia habetur in nobis de universalibus, ars de particularibus; prima procedit per causam, secunda verò per quandam experientiam & usum: unde cum istæ imperfectiones procul sint à Deo, & ejus scientia sit de particularibus, & ars in mente ejus existens procedat per veram causam ipsius operis; non improbabiler dici potest, scientiam practicam, & artem, in Deo nequidem virtualiter distingui, sed solâ distinctione rationis, quæ petitur ex analogia ad creaturas, in quibus illæ virtutes intellectuales realiter distinguntur. Si quis tamen velit inter illas ponere distinctionem virtualem, sicut inter alia attributa: ad probationem in contrarium, facile poterit respondere, quòd quamvis scientia practica, & ars divina, respiciant creaturas ut factibiles, non tamen eodem modo: scientia enim illas respicit ut factibiles absolute, & quantum ad substantiam operis: ars verò divina, illas non respicit ut producibiles, quantum ad substantiam, sed quantum ad modum, & quatenus sunt factibiles modò quodam artificiosò. Cætera argumenta quæ contra hanc conclusionem fieri solent, commodius proponuntur, & solvantur articulis sequentibus.

ARTICVLVS II.

An scientia quæ in Deo est causa effectiva rerum, sit ea quæ dicitur simplicis intelligentiæ, vel quæ visio appellatur?

§. I.

Premittenda ad resolutionem questionis.

16. **N**otandum primò, causalitatem divinæ scientiæ duobus modis posse considerari: nimirum

Tom. I.

Arum quasi in actu primo, ut videlicet habet divina scientia virtutem causativam rerum; & in actu secundo, quoad exercitium videlicet causalitatis, & actualem productionem creaturarum.

B Notandum secundò ex D. Thoma quæst. 2. de verit. art. 9. ad 2. & ex Ferrariensi 1. contra Gentes cap. 62. distinctionem scientiæ divinæ, in scientiam simplicis intelligentiæ, & visionis, non se tenere ex parte Dei, sed tantum ex parte objecti, & connotati materialis; ac proinde magis esse quandam explicationem diversarum terminationum, seu terminorum qui à Deo cognoscuntur, quam divisionem unius attributi, & unius scientiæ in plures virtualiter inter se distinctas: in quantum enim divina scientia concipitur terminari ad creaturas solùm sub ratione possibilium, non attentà ex vi hujus terminationis illarum futuritione, & existentia, simplicis intelligentiæ nuncupatur: quatenus verò non fit in sola quidditate, & possibilitate rerum, sed attingit illarum futuritionem, vel existentiam, & præsentiam quam habent, aut in mensura propria, vel in mensura superiori aternitatis, sumit denominationem scientiæ visionis.

C Notandum tertio, scientiam Dei liberam duplicem habere formalitatem & respectum: unum ad voluntatem Dei, & ad decretum efficax, & absolutum in quo fundatur; alterum ad objecta quæ contemplatur & videt ut præsentia, vel in propria eorum mensura, vel in mensura superiori aternitatis: secundum primum respectum quem dicit ad voluntatem Dei, & ad decretum illius, dicitur scientia approbationis; ex alio verò quem dicit ad objectum quod intuetur ut præsens, vel in mensura propria, vel in mensura aternitatis, sumit denominationem scientiæ visionis, ut docet D. Thomas locis supra relatis. Denique secundum primum respectum, scientia divina est practica, & factiva sui objecti; & secundum alium, est speculativa, & intuitiva illius, ut magis infra exponemus.

§. II.

Quatuor conclusionibus difficultas proposita resolvitur.

Dico primò, scientiam simplicis intelligentiæ esse causam productivam rerum in actu primo. Ita docet D. Thomas in hac quæstione art. 16. ad 1. ubi dicit: *Scientia Dei est causa, non quidem sui ipsius, sed aliorum: quorundam quidem actu, scilicet eorum quæ secundum aliquod tempus fiunt; quorundam verò virtute, scilicet eorum quæ potest facere, & tamen nunquam fiunt.* Et quæst. 15. art. 3. ad 2. *Dicendum, inquit, quòd eorum quæ neque sunt, neque erunt, neque fuerunt, Deus non habet practicam cognitionem, nisi virtute tantum.* Unde cum ex eodem S. Doctore hic art. 9. scientia simplicis intelligentiæ ea sit, quæ versatur circa ea quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, manifestum relinquitur, illam esse practicam, & factivam rerum remotè, in potentia, & veluti in actu primo.

E Probatur insuper ratione. Scientia simplicis intelligentiæ continet in se ideas rerum possibilem, & se habet sicut ars in mente artificis, antecedens voluntatem producendi opus: Atqui ars existens in mente artificis, & antecedens voluntatem producendi opus, est productiva in actu primo operum artificialium, ut docent Aristoteles & D. Thomas locis supra relatis: Ergo & scientia simplicis intelligentiæ.

D d ij

21. Confirmatur: Scientia in Deo eo modo est productiva rerum, quo illas continet: Atqui scientia simplicis intelligentiæ, in signo antecedenti decretum, ratione divinæ omnipotentis, & idearum in mente divinæ existentium, continet creaturas in actu primo; decretum enim voluntatis divinæ non est necessarium, nisi ut moveat intellectum quoad exercitium; nam quoad speciem operis, antecedenter ad illud, est determinatus per ideas divinas in eo existentes: Ergo scientia simplicis intelligentiæ est causa productiva rerum in actu primo.

22. Dico secundo: Scientiam simplicis intelligentiæ concurrere actualiter ad rerum productionem, dirigendo remotè, & mediatè.

Probatum primò: Talis est causalitas divinæ scientiæ erga creaturas, qualis est causalitas artificis circa res artificiales, ut docet D. Thomas locis suprâ relatis: At in artifice creato, non solum concurrens imperium intellectus, quod sequitur ad electionem, sed etiam iudicium eam præcedens, quod ostendit finem & modum quò debet fieri opus. Unde idem S. Doctor in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 1. dicit quòd primò scientia artificis ostendit finem (opus scilicet artificiatum & factibile) secundo voluntas eius intendit finem &c. Ergo pariter in divino intellectu, ad productionem creaturarum, non solum concurrens imperium quod sequitur ad electionem, sed etiam iudicium, quod eam antecedit, & finem ac modum faciendi creaturas antecedens, pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ, quæ antecedit decretum; sicut imperium quod illam subsequitur, pertinet ad scientiam visionis, quæ supponit decretum, & in eo fundatur: non potest negari, juxta principia D. Thomæ, scientiam simplicis intelligentiæ, non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo dirigere Deum (remotè saltem, & mediatè) in productione creaturarum. Dixi remotè & mediatè, quia directio proxima & immediata, est ab ipso actu imperij, sicut & creaturarum efficientia, ut patet ex infrâ dicendis.

25. Probatum secundo: Non solum imperium divinum, sed etiam consilium, ad creaturarum productionem actu concurrens: juxta illud Pauli ad Ephesios 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.* At consilium non pertinet ad scientiam visionis, sed ad simplicem notitiam; cum electionem præcedat ut illius regula, teste S. Thomæ 1. 2. quæst. 14. art. 1. Ergo scientia simplicis intelligentiæ actu concurrens ad creaturarum productionem, non quidem directione immediatâ, & proximâ, sed mediata saltem, & remotâ.

24. Dico tertio: Scientiam quâ Deus res omnes efficit & causat in actu secundo, non esse illam, quæ à Theologis vocatur simplicis intelligentiæ, sed eam quam visionis appellant. Ita communitè nostri Thomistæ, contra Recentiores.

Probatum primò conclusio ex SS. Patribus, Dicit enim Augustinus libro 13. Confess. cap. 38. *Nos itaque ista quæ fecisti videmus, quia sunt: tu autem quia vides, ea sunt. Et nos foris videmus quia sunt, & intus quia bona sunt. Tu autem ubi vidisti facta, ibi vidisti facienda.* Et 15. de Trin. cap. 13. *Universas creaturas spirituales & corporales, non quia sunt ideo novit Deus: sed ideo sunt, quia novit.* Gregorius 20. Moralium cap. 23. *Quæ sunt, non ab eternitate ejus ideo videntur.*

A quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur. Et libro 32. cap. 6. *Non existentia videndo creat, existentia videndo continet. Quicquid ergo Creator non videt, essentia subsistendi caret.*

Sed inter omnes Chrysologus serm. 34. hujus divinæ visionis virtutem & efficaciam egregie & eleganter describit: loquens enim de muliere quæ sanguinis fluxum patiebatur, & exponens hæc verba Evangelistæ, *Convertus Iesus, & videns eam, sic loquitur. Iesus conversus non motu corporis, sed divinitatis aspectu &c. Vidit eam divinis oculis, non humanis: vidit ut saluti redderet, non ut agnosceret quam sciebat. Vidit eam. Donatur bonis, malis caret quem videt Deus. . . . Vidit ergo istam Deus, quam curando reddidit sic felicem.*

Alij etiam sancti Patres docent, Christum videndo plures infirmos, eos sanasse per suam visionem saluferam, & vivificum aspectum. Quæ de causa oculi Dei dicuntur in Scriptura *Lucidiores Sole*: sicut enim Sol vivificò luminis sui radiò, corruptibilia quæque generat; ita & Deus intuitu suo, & per scientiam visionis, cuncta producit, & conservat: iuxta illud Gregorij jam relatum, *Non existentia videndo creat, & existentia videndo continet.* Unde olim Ægyptij, ut hujus divinæ visionis efficaciam, & potentiam designarent, eam per oculum, supra sceptri fastigium existentem, figurabant; ut per hoc significarent, Dei omnipotentiam, nihil aliud esse, quàm scientiam visionis, ut innixam divino decreto, & ab illo ad agendum applicatam.

Neque valet responso Ruisij, & aliorum Recentiorum, qui dicunt Sanctos Patres in his locis, non loqui de scientia Dei, quatenus visionis est, sed de scientia ut sic, abstrahendo ab hoc, quòd sit simplicis intelligentiæ, aut visionis; & præterea eos loqui solum de rebus necessariis, non verò de liberis. Patet, inquam, falsitas & insufficientia hujus responsionis: primò, quia Sancti Patres utuntur expressè verbis, *videre, intruere*; & similibus, quæ scientiam visionis designant, dicuntque res esse, quia videntur à Deo, ut constat ex verbis Augustini & Gregorij suprâ relatis. Secundo, idem Augustinus loquitur universaliter de omnibus creaturis, & dicit: *Universas creaturas, tam spirituales, quàm corporeas, ideo esse quia Deus novit eas*: Ergo restrictio Ruisij dicentis Sanctos Patres loqui solum de rebus necessariis, & independentibus à libertate, est prorsus ab illorum mente aliena, eorumque verbis aperte repugnat. Addo quòd, creaturarum liberarum & necessariorum, hac in parte, eadem est ratio; cum res à Deo, ejusque scientia, essentialiter pendeant.

Probatum secundo conclusio ex D. Thomæ in 1. dist. 39. quæst. 1. art. 1. ad 5. ubi hæc scribit: *Licet esse, & scire Dei, sint idem secundum rem, tamen scire sequitur voluntatem, ut imperatum ab ipsa: esse autem non, & ideo esse suum non subiacet libertati voluntatis, sicut scire operativum creaturæ.* Et art. 2. ad 1. *Scire, inquit, divinum respectu futurorum, est subiectum libertati voluntatis.* Sed manifestum est, quòd scientia subiecta decreto, & voluntati divinæ, eam consequens, & ab ipsa imperata, & applicata, non est simplicis intelligentiæ, sed visionis: Ergo ex D. Thomæ, scientia quâ Deus res omnes efficit & causat in actu secundo, non est illa, quæ simplicis intelligentiæ dicitur, sed ea quæ visionis appellatur.

Præterea, Cum D. Thomæ tum hic art. 8.

am quæst. 2. de veritate art. 14. proponat & dissolvat auctoritates Origenis & aliorum Patrum, quibus nituntur Adversarij, quis non videat Sanctum Doctorem non stare pro illorum sententia?

27. Probatur tertiò ratione planè demonstrativâ, impossibile est scientiam ullam ejus rei esse causam, quam non cognoscit: sicut enim dicunt Medici, *illud quod ignorat medicina, non curat*; ita & illud quod ignorat ars, vel scientia, non causat. Unde videmus quòd ars fabrilis, non facit calceum, nec furoria scamnum, nec frænefactoria clavem: quia hæc non cognoscuntur ab humilimodi artibus, nec pertinent ad illarum objectum: Atqui scientia quæ dicitur *simplicis intelligentiæ*, non versatur circa res existentes, aut futuras, nec illas cognoscit, sed tantùm scientia quæ vocatur *visionis*: Ergo hæc & non illa est causa rerum. Minor probatur: Scientia enim simplicis intelligentiæ definitur à Theologis, *Cognitio eorum quæ nec sunt, nec fuerunt, nec erunt unquam*: è contra verò scientia visionis dicitur esse *cognitio eorum, quæ sunt, fuerunt, vel erunt*. Ita expressè docet Sanctus Thomas in hac quæst. art. 9. ubi sic habet: *Quædam licet non sint nunc in actu, tamen vel fuerunt vel erunt, & omnia ista Deus dicitur scire scientiâ visionis. . . . Quædam verò sunt, quæ sunt in potentia Dei, vel creaturæ, quæ tamen nec sunt, nec erunt, neque fuerunt. & respectu horum non dicitur habere scientiam visionis, sed simplicis intelligentiæ*. Ex quibus verbis manifestum relinquitur, secundùm doctrinam D. Thomæ, scientiam simplicis intelligentiæ, non se extendere ad existentia, vel futura, sed tantùm ad possibilia; quæ de causâ à Theologis, *scientia possibilem*, communiter appellatur; sicut scientia visionis, dicitur *scientia existentium, & futurorum*.

28. Confirmatur: Scientia simplicis intelligentiæ, & visionis, ut diximus in secundo notabili, non distinguntur ex parte Dei, sed tantùm ex parte creaturarum, & ratione diversarum terminationum, & objectorum materialium, quæ à Deo cognoscuntur: Ergo repugnat, quòd scientia simplicis intelligentiæ, ut ratione distincta à scientia visionis, se extendat ad eadem objecta materialia, & habeat eandem terminationem cum illa: unde cum, in sententia omnium Theologorum, scientia visionis sit illa, quæ Deus res futuras & existentes cognoscit, impossibile est quòd scientia simplicis intelligentiæ, ut talis est, se extendat ad illarum existentiam & futuritatem, ac proinde quòd sit causa illarum; aliàs ageret cæco modo & ignaro, quod est absurdum.

29. Confirmatur ampliùs: Juxta Augustinum libro 11. de Civitate cap. 10. *Deus non aliquid neciens fecit*: fecisset autem, si actus & scientia quæ causat rerum existentiam, & futuritatem, ad eas non terminaretur, ut ad objecta scita & cognita, sed solùm tanquam ad effectus per causalitatem productos: Ergo &c.

30. Probatur quartò ratione fundamentali. Deus producit creaturas per actum imperij, ut infra ostendemus: At imperium pertinet ad scientiam visionis: Ergo hæc est causa rerum. Minor probatur: Imperium sequitur efficacem rerum electionem in Deo, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 17. art. 1. & constat ex eo quòd imperium est actus practicus & liber intellectus: omnis autem praxis, & libertas intellectus, ex electione vo-

Tom. I.

A luntatis præcedit; cum voluntas in agente intellectuali, sit primum movens, & primum liberum: Sed actus supponens efficacem electionem, & decretum voluntatis divinæ, pertinent ad scientiam visionis, & non simplicis notitiæ, ut constat: Ergo & imperium.

Probatur quintò: Scientia quæ est causa rerum, debet esse libera, alioquin res necessariò & non liberè à Deo procederent; & sic non produxisset illas in tempore, sed ab æterno. Item scientia quæ non virtute tantùm, sed actu est causa rerum, debet esse determinata, & præsupponere determinationem liberam voluntatis divinæ: ut enim dicit S. Thomas hic art. 8. *Cum forma intelligibilis ad opposita se habeat, non produceret determinatum effectum, nisi determinaretur ad unum per appetitum*. At scientia simplicis intelligentiæ, cum antecedit decretum voluntatis divinæ, non est libera, sed naturalis, & necessaria; neque determinata, sed indifferens ad productionem rerum: Ergo non est illarum causa in actu secundo.

Respondent Adversarij: Scientiam simplicis intelligentiæ nudè sumptam, & ut prævenit omne decretum divinæ voluntatis, non esse causam rerum; cum sub hac ratione non sit libera, sed naturalis; neque determinata, sed indifferens ad rerum productionem: illam tamen, accedente beneplacito divinæ voluntatis, & prout habet adjunctum ejus decretum, ex cujus consortio fit libera, & determinatur ad rerum productionem, esse causam illarum in actu secundo; nec eas solùm representare, ut factibiles, sed etiam influere in illarum productionem.

Sed contra primò: Cum scientia simplicis intelligentiæ & visionis (ut supra annotavimus) non distinguantur ex parte Dei, sed solùm ex parte creaturarum, & objectorum materialium, quatenus prima terminatur ad res merè possibilem, secunda verò ad existentes, & futuras; hoc ipso quòd scientiæ simplicis intelligentiæ concipitur advenire decretum, quòd res possibilem transferuntur à statu possibilitatis, ad statum futuritionis; divina scientia fit visionis, & intuitiva talium objectorum; quia ratione talis decreti, quòd transferuntur, à statu merè possibilitatis, ad statum futuritionis, sunt realiter præsentia Deo in æternitate, ut infra ostendemus, ac proinde terminant scientiam intuitivam, & visionis. Dicere ergo quòd scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum efficacem divinæ voluntatis, sit causa rerum, est abuti terminis, & ludere in verbis, & reipsâ attribuire causalitatem, & efficientiam rerum, ipsimet scientiæ visionis.

Secundò, Vel illud decretum quod Adversarij dicunt adjungi scientiæ simplicis intelligentiæ, & ex ejus consortio fieri liberam, & principium determinatum productionis rerum; est antecedens illarum futuritionem, & productionem, prioritate saltem naturæ, & causalitatis; vel illam solùm concomitans, aut subsequens? Primum non potest dici, iuxta illorum principia; alioquin tale decretum esset prædeterminans, cum nomine decreti prædeterminantis, nihil aliud intelligatur apud Thomistas, quàm decretum antecedens, prioritate naturæ & causalitatis, rerum existentiam, vel futuritionem. Si autem secundum vel tertium dicatur, scientia simplicis intelligentiæ, ratione talis decreti concomitantis, vel subsequens futuritionem, vel pro-

D d iij

ductionem rerum, non poterit esse causa efficiens illarum: cum nulla possit dari causa efficiens, quæ sit purè concomitans, vel subsequens suum effectum, & quæ illum non antecedar, prioritate saltem naturæ & causalitatis.

35. Tertio Adversarij communiter docent, decretum illud quod adjungitur scientiæ simplicis intelligentiæ, non esse absolutum, & efficax, saltem respectu actuum nostrorum liberorum: aliàs destrueret illorum libertatem, sed purè indifferens, & conditionatum: repugnat autem quòd scientia simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum indifferens, & conditionatum, sit causa & principium determinatum futuritionis, vel productionis rerum: cum enim indifferens, & determinatum inter se opponantur, sicut calidum & frigidum; & aliunde scientia simplicis intelligentiæ, sit de se indifferens, & indeterminata ad futuritionem, & productionem rerum; non minùs repugnat illam, ut habet adjunctum decretum indifferens, esse principium determinatæ futuritionis, & existentiae rerum, quàm ex glacie & nive simul iunctis, fieri principium caloris: aut ex duplici voluntate, omnino indifferenti, contrahi matrimonium.

36. Denique probatur nostra conclusio. Deo, utpote perfectissimo artifice, concedi debet perfectissimus modus agendi imaginabilis, dummodo ille non repugnet: At modus producendi creaturas per scientiam visionis, multò perfectior est, & nobilior, quàm modus eas cauſandi per simplicem & abstractivam notitiam illarum; & aliunde talis modus cauſandi non repugnat: Ergo debet attribui Deo. Minor quantum ad primam partem videtur manifesta, tum quia scientia visionis clariùs attingit objectum, quàm abstractiva: tum etiam, quia visio illa quæ est eminenter formaliter speculativa & practica, & simul productiva & intuitiva sui objecti, multò perfectior est eà quæ est tantum speculativa, & intuitiva illius: prima enim est causa, & mensura sui objecti; secunda verò, ab illo mensuratur & dependet, ut infra ostendemus. Probatur verò quantum ad secundam. Si modus ille cauſandi per scientiam visionis repugnaret, vel esset ex eo quòd scientia visionis repræsentat creaturas ut de facto existentes, & consequenter illarum existentiam supponit: vel quia supponit decretum, à quo res create suam futuritionem recipiunt? At ex neutro capite repugnat: Ergo modus producendi creaturas per scientiam visionis, nullam involvit repugnantiam. Major constat, nullam enim aliam rationem repugnantiae adducunt Adversarij: Minor autem probatur. Et in primis quòd ex primo capite non repugnet, sic ostenditur. De ratione scientiæ visionis, non est supponere objectum existens, sed solum ad illud pro eadem durationis mensura terminari; ut constat in cognitione quæ Pater æternus producit Verbum, quæ intuitiva est, & visionis, quamvis non supponat suum objectum priùs existens. Item si Deus daret meo oculo vim producendi objecta, mea visio esset illorum intuitiva, quamvis illa non supponeret priùs existentia. Quòd autem non repugnet etiam ex alio capite, probatur. Licet enim decretum efficax divinæ voluntatis sit causa futuritionis rerum, quia tamen se solò non cauſat, sed simul cum alijs quæ antecedunt & subsequuntur, inter quæ præcipuè est imperium divini intellectus, à quo proximè & immediatè procedit creaturarum productio, ut

A ostendemus art. 4. hoc non impedit, quin scientia visionis possit esse & sit de facto principium proximum, & immediatum futuritionis rerum: quia ut dicimus in solutione argumentorum, ex vi divini decreti, res non constituuntur completè futuræ, & in ordine executionis; sed tantum incompletè, & in ordine intentionis; ac proinde ad complementum futuritionis, potest mediare scientia visionis.

Dico quartò: Scientia visionis, quatenus formaliter visionis est, non est causa rerum, sed solum quatenus est approbationis, & applicata per decretum efficax divinæ voluntatis. Ita docet Alvarez libro 1. responſionum cap. 6. & alij Thomistæ communiter.

B Probatur primò ex S. Thoma hic art. 8. in fine corporis, ubi dicit: *Scientiam Dei esse causam rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam, & prout consuevit nominari scientia approbationis.* Quòd nihil clariùs & expressius in favorem nostræ conclusionis dici potest.

Probatur secundo: Scientia Dei (ut art. 4. ostendemus) producit creaturas per actum divini imperij: Sed imperium non habet vim & efficaciam agendi à cognitione & directione intellectus, sed à motione, & applicatione voluntatis, quæ est primum movens in executione, ut docet S. Thomas 1. 2. quæst. 17. art. 1. in fine corporis, his verbis: *Primum movens in viribus anime ad exercitium actus est voluntas: cum ergo secundum movens non moveat nisi in virtute primi moventis, sequitur quòd hoc ipsum quod ratio movet imperando, sit ei ex virtute voluntatis.* Ergo scientia Dei non producit creaturas, nisi ut applicata per decretum efficax divinæ voluntatis: quæ ratione scientia beneplaciti seu approbationis appellatur.

Probatur tertio: Sicut enim licet intellectus & dictio sint unica actio intellectus, quæ simul est productiva verbi, & contemplativa illius; illa tamen, quatenus est pura objecti contemplatio, & ut loquuntur Philosophi, quatenus est *in esse quies*, non est productiva verbi, sed supponit illud priùs naturæ, & ratione factum à seipsa, quatenus est dictio, ut explicari solet in libris de anima. Ita similiter, quamvis scientia approbationis & visionis, unica sit scientia in Deo, omnino indistincta, quæ secundum diversos respectus quos dicit, vel ad decretum quod supponit, vel ad objectum quod intuetur, diversa illa nomina sortitur, ut exposuimus in tertio notabili: illa tamen, quatenus formaliter visionis est, & prout consideratur, ut purè intuitiva, & contemplativa sui objecti, non est causa rerum, sed eas supponit in aliquo priori naturæ & rationis, factas & productas à seipsa, quatenus est practica, & approbationis. Et in hoc (ut rectè annotavit Alvarez loco citato) contingit gravis hallucinatio, & æquivocatio apud Suarez, Vazquem, Ruizium, & alios Recentiores, qui in vanum tot argumenta accumulunt, & multiplicunt, ad probandum quòd scientia Dei, in quantum præcisè & formalissimè visionis est, non potest esse causa efficiens rerum; hoc enim nullus Thomistarum unquam somniavit: nam illi solum continent, scientiam visionis, quatenus est approbationis, & applicata per decretum efficax & absolutum divinæ voluntatis, esse causam rerum; easque producere per actum imperij, formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem, ut antea declaravimus.

40. Denique suaderi potest conclusio ratione evidenti. Si scientia visionis, reduplicativè quatenus visionis est, esset causa rerum, Deus esset causa peccatorum, non solum quantum ad entitatem quam de materiali includunt, sed etiam quantum ad malitiam & deformitatem quam de formali important: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud. Sequela Majoris est evidens: Nam scientia visionis, quæ visionis est formaliter, attingit peccata quantum ad malitiam & deformitatem quam important, eum illa sub hæc ratione sint præsentia Deo in mensura suæ æternitatis: Ergo si scientia visionis, reduplicativè quatenus visionis est, esset causa rerum, Deus esset causa peccatorum, non solum quantum ad entitatem quam de materiali includunt, sed etiam quantum ad malitiam & deformitatem, quam de formali important: unde ut vitetur hoc inconveniens, dicendum est, scientiam visionis, quatenus formaliter visionis est, non esse causam rerum, sed solum quatenus est libera & approbationis, ac per decretum efficax divinæ voluntatis applicata.

§. III.

Solvuntur argumenta ex autoritate Divi Thomæ petita.

41. Objiciunt primò Adversarij: D. Thomas hic art. 8. dicit, *Scientiam Dei esse causam rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam*: At scientia Dei, ut habet conjunctam voluntatem, non est visionis, sed simplicis intelligentiæ: Ergo scientia quæ Deus res efficit & causat, non est ea quæ visionis dicitur, sed illa quæ simplicis intelligentiæ appellatur. Item in eodem articulo docet, quòd illa scientia est causa rerum, quæ cum de se sit indifferens ad opposita, ex determinatione voluntatis producit determinatum effectum: Sed scientia visionis non se habet ad opposita, neque indiget determinari per voluntatem, siquidem in ipsa determinatione voluntatis fundatur: Ergo non est causa rerum. Præterea idem S. Doctor quæst. 2. de veritate art. 14. in corpore, & ad 2. expressè docet quòd res non sunt à Deo per scientiam, sed per libertatem voluntatis. Idem habet in 1. dist. 38. quæst. 1. art. 1. Denique quæst. 6. de veritate art. 3. in corpore ait, *Præscientiam Dei non importare universaliter habitudinem cause respectu eorum quorum est*: Ergo ex D. Thomæ divina præscientia non est causa rerum.

42. Ad primum locum D. Thomæ respondeo, concessa Majori, negando Minorem; ut enim dicit S. Doctor quæst. 3. de veritate art. 3. ad 8. *Scientia Dei simplex notitia dicitur, ad excludendam admixtionem ejus quod est extra genus notitiæ: sicut est existentia rerum, quam addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad res scitas producendas, quem addit scientia approbationis*. Unde secundum doctrinam D. Thomæ, scientia Dei, ut habet voluntatem adjunctam, & prout attingit existentiam rerum, non est simplicis intelligentiæ, sed approbationis, & visionis.

43. Ad secundum dicendum, quòd quando D. Thomas docet, quòd forma intelligibilis quæ secundum se est indifferens, non causat nisi adjuncta determinatione voluntatis, per hoc non excludit, quin ex determinatione voluntatis, adjuncta divinæ scientiæ, resultet in Deo scientia visionis, quæ ut est practica, & approbationis,

A per actum imperij immediatè exequatur rerum productionem. Imò cum in eodem articulo in resp. ad 1. explicando verbum Origenis, expressè doceat quòd res sint futuræ ex eo quòd sciuntur à Deo, non obscure indicat scientiam illam, quæ attingit futuritionem rerum (quæ utique visionis est, & non simplicis notitiæ) esse causam illarum.

Ad tertium responderetur, quòd quando D. Thomas dicit res non esse à Deo per scientiam, sed per libertatem voluntatis, solum intendit, quòd scientia Dei, non est causa rerum, ex eo præcisè quòd fit scientia, sed ex consortio, applicatione, & motione voluntatis divinæ, à qua, ut supra diximus, procedit omnis virtus, & efficacia causandi, quæ est in actu imperij, quò scientia visionis immediatè producit creaturas.

Ad ultimum dicendum est, quòd quando S. Doctor ait, *Præscientiam Dei non importare universaliter habitudinem cause respectu eorum quorum est*, solum intendit eam non esse causam malorum, & peccatorum, quæ videt & præscit. Propterea addidit particulam, *universaliter*: unde potius ex hoc loco inferendum est, præscientiam divinam esse causam aliquorum, nempe bonorum.

§. IV.

Alia objectiones solvuntur.

Objicies secundò: Scientia visionis præsupponit res ut existentes, & factas à Deo: Ergo non est causa rerum. Consequentia patet, nulla enim causa præsupponit suum effectum. Antecedens verò probatur multipliciter. Primò ex Scriptura: dicitur enim Genesis 1. *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*. Vbi illud verbum, *vidit*, non potest nisi de scientia visionis intelligi, & verbum, *fecerat*, satis indicat illam visionem, supposuisse res jam factas, & existentes.

Secundò, Scientia intuitiva supponit suum objectum, jam factum, & existens, cum impossibile sit videre & intueri ea quæ non existunt: Sed scientia visionis est intuitiva: Ergo supponit res jam existentes & factas à Deo.

Tertiò, Scientia Dei se habet sicut scientia artificis, ut sæpe docet D. Thomas: Sed scientia artificis non fertur intuitivè in artefactum, nisi postquam factum est, non verò dum fit & ordinatur: Ergo etiam scientia visionis, non fertur in res, nisi ut factas & existentes.

Quartò, Scientia quæ subsequitur decretum, & voluntatem efficacem de futuritione rerum, est posterior illà; cum per tale decretum res ponantur extra statum mere possibilitatis, & fiant determinatè futuræ: Atqui scientia visionis subsequitur decretum efficax, & absolutum, & in illo fundatur: Ergo est posterior futuritione rerum.

Respondeo primò, Hæc argumenta solum probare, scientiam visionis, quatenus formaliter, & reduplicativè visionis est, non esse causam rerum; cum sub hac ratione illas præsupponat, in aliquo priori naturæ & rationis factas à seipsa, prout est practica, & approbationis; ea tamen id non ostendere de scientia visionis, sub ea ratione quæ practica est, & approbationis. Quare hæc, & similia argumenta, ne leviter quidem attingunt sententiam Thomistarum; sed sponte sua liquefcunt, & in fumum & auras

evanescent: ut supra cum Alvare annotavimus. Ut tamen magis appareat illorum debilitas ac insufficientia.

48. Respondeo secundò, negando absolute Antecedens principale. Ad ejus primam probationem dicendum est, quòd quando dicitur in Scriptura, Deum vidisse creaturas jam factas, hoc debet intelligi de scientia visionis, quatenus est conservativa creaturarum; sub hac enim ratione supponit illas factas, & existentes, non verò quatenus est creativa, & factiva illarum; sic enim illas non presupponit, sed facit.

49. At secundam probationem ejusdem Antecedentis, distinguo Majorem. Scientia intuitiva supponit suum objectum, jam factum, & existens: quando est merè speculativa, concedo. Quando est eminenter speculativa, & practica, nego. Vel secundò distinguo, scientia intuitiva quæ mensuratur à rebus, concedo. Quæ est mensura rerum, nego. Scientia autem visionis, quæ est in Deo, non est purè speculativa, sed etiam practica; nec mensuratur à rebus, sed est illarum mensura, ut docet D. Thomas hic art. 7. ad 3.

50. Confirmatur & illustratur hæc doctrina, & responsio pluribus exemplis. Primum sumitur ex Myserio Trinitatis, in quo Pater æternus, videndo Filium, ipsum producit, & ipsum produendo videt: unde quamvis talis cognitio sit intuitiva, non supponit tamen suum objectum productum, & existens, sed potius illud producit. Item si visio oculi mei, lumen aut colorem ex se funderet, ut Sol lumen suum, non supponeret colorem, aut lumen, sed faceret, & videndo illuminaret, ac illuminando videret. Docent etiam Philosophi in Logica, intellectum humanum cognoscendo entia rationis, illa efficere; ac proinde eandem intellectionem simul esse cognoscitivam, & factivam entium rationis. Sicut ergo homo entia rationis per intellectum format, ita etiam Deus per suam scientiam practicam, cuncta entia realia creat, & conservat; & in hoc apparet mira fecunditas, & efficacia divini intellectus, ejusque scientiæ practicæ. Denique docetur in libris de anima, quòd intellectus noster, cognoscendo aliquam rem, producit ejus verbum; & eadem actione, quâ illud producit, illud etiam videt, & contemplatur: eademque actio intellectus, simul habet rationem dictionis, & intellectionis. Cur ergo idem non poterit dici cum proportione, de scientia visionis? Et cur illa non poterit similiter esse eminenti quodam modo, speculativa simul & practica, & intuitiva, ac simul factiva sui objecti?

51. Ad tertiam probationem Antecedentis principalis, dicendum est, scientiam Dei practicam, convenire in aliquo cum scientia artificis creati, & in multis ab illa differre: conveniunt enim in hoc, quòd utraque concurret ad opus, non solum directivè, sed etiam effectivè, ut constat ex supra dictis; differunt verò primò in eo quòd artifex creatus, non operatur nudo & solo imperio, neque in instanti, sed cum mora temporis, & cum applicatione activorum, & passivorum. Ex quo fit, quòd ejus scientia, non potest intuitivè ferri in opus, dum actu fit, sed solum postquam factum est: Deus autem producit res in instanti, & per solam dictionem, & actum imperij, ut dicemus art. 4. nec indiget applicare activa passivis, sed educit res ex nihilo: unde ejus scientia practica, potest in eodem instanti quòd operatur, intuitivè ferri in creaturas quas produ-

cit. Secundò differt scientia Dei, à scientia artificis, in eo quòd scientia artificis, post factum opus, est purè speculativa; quia artefactum dependet ab ea tantum in fieri, non autem in conservari: at verò res omnes creatæ, à scientia Dei practica dependent, non solum in fieri, sed etiam in conservari, iuxta illud magni Gregorij supra relatum: *Non existentia videndo creat, & existentia videndo continet.* Unde scientia Dei respectu creaturarum, semper manet eminenter formaliter speculativa & practica, non tamen scientia artificis, respectu artefactorum.

Ad ultimam probationem principalis Antecedentis, respondeo negando Majorem: ad ejus probationem dicendum est, quòd licet ratione divini decreti, res sint futuræ inchoativè, & incompletè, non tamen totaliter & completè; quia (ut infra ostendemus) principium immediatè productivum rerum, & potentia executiva in Deo, non est ejus voluntas, sed intellectus practicus, qui producit res ad extra, per actum imperij formaliter immanentem, & virtualiter transeuntem. Unde donec talis actus imperij sit & intelligatur in Deo, nondum intelligitur causa totalis & completa productionis, & futurationis rerum, sed inchoativa duntaxat, & incompleta.

§. V.

C *Diluntur alia argumenta adverse sententia.*

O bjiciunt tertio Adversarij: Sancti Patres nostram in agendo libertatem non ledat, utuntur interdum similitudine visionis nostræ, quæ in ea quæ cernimus nihil influit, & non causat, sed tantum intuetur res quæ sibi objiciuntur: Ergo secundum doctrinam Sanctorum Patrum, si scientia visionis sit practica, & causa actuum nostrorum liberorum, destruet illorum contingentiam, & libertatem: erit enim quædam suppositio antecedens nostris actus liberos, quæ secundum doctrinam Anselmi, non potest cum libertate coherere.

D Respondeo primò: Similitudinem hanc visionis nostræ, in ea quæ cernimus nihil influentis, quâ interdum utuntur Sancti Patres, & in qua maximam vim faciunt Adversarij, sententiam illorum nihil planè iuvare; quia si hæc comparatio valeret contra nos, valeret etiam contra illos, & probaret Deum, nequidem scientiæ simplicis intelligentiæ, causam esse actuum nostrorum liberorum; eamque esse merè speculativam, & intuitivam sui objecti: aliàs libertatem voluntatis nostræ destrueret.

E Respondeo secundò: Similitudinem hanc visionis, & oculi corporei, quâ interdum utuntur Sancti Patres, popularem esse, & ad vulgi caput accommodatam; & eâ solum intendere declarare, scientiam visionis in Deo, non esse obscuram & enigmaticam, sicut est cognitio Prophetarum; sed claram & intuitivam, sicut visio oculi corporei; eamque non plus detrahere de libertate nostrâ, quàm visio quâ cernimus aliquem liberè operantem. Cum enim Deus per scientiam visionis operetur omnem ens, omnemque modos entis, de quorum numero est libertas nostrarum actionum, & contingentia rerum; tantum abest quòd destruat libertatem, & contingentiam rerum, quin potius illam ponat, tueatur, ac conserve, & faciat ut actiones humanæ, non solum sint, sed etiam contingentes & liberæ sint.

Ad

36. Ad illud quod dicitur in contrarium, in primis responderi potest falsum esse principium illud Adversariorum, quod scilicet omnis suppositio antecedens tollat libertatem. Nec unquam id dixit Anselmus, sed solum quod necessitas antecedens, sive suppositio quæ oritur à causis naturalibus, & necessariis, qualis est ortus Solis (quo exemplo ipsemet Anselmus utitur) tollit libertatem.

Addo quod si hoc principium esset verum, tolleretur libertas in sententia Adversariorum, illi enim docent scientiam simplicis intelligentiæ, ut habet adjunctum decretum, esse causam rerum, ac proinde actuum nostrorum liberorum, & consequenter aliquam suppositionem illos antecedentem; omnis enim causa debet esse prior suo effectu, prioritate saltem naturæ & causalitatis: Ergo si verum sit, quod omnis suppositio antecedens tollat libertatem, manifestum est, ex sententia Adversariorum, sequi excidium, ac destructionem libertatis.

37. Respondeo secundo, Quod licet suppositio antecedens, quæ non oritur à primo libero, & quæ non descendit à primo principio, & à prima veluti radice libertatis, eam tollat & destruat; secus tamen si descendat à primo libero, & à prima libertatis radice procedat: scientia autem visionis, cum supponat decretum, quod est prima radix, & primum principium libertatis creatæ, & participatæ; & quod attingit non solum substantiam, sed etiam modum libertatis & contingentie in nostris operationibus, est aliqua suppositio descendens à primo libero, & procedens à prima libertatis radice; ac proinde non tollens, sed causans libertatem & contingentiam in rebus. Sed de hoc fusè in Tractu de prædestinatione.

38. Objicies quarto: Eâ scientiâ Deus producit creaturas, quâ constituitur in actu primo agens, cum eadem virtus quæ actum primum ponit, debeat in secundum prodire: Atqui scientiâ simplicis intelligentiæ Deus habet actum primum, seu potentiam ad creaturas producendas: Ergo ab illa, non à scientia visionis, debet prodire operatio, quâ creaturæ fiunt.

39. Respondeo negando Majorem, quia scientia quæ est causa rerum in actu secundo, debet esse libera, scientia verò quæ illas continet in actu primo, & quâ Deus constituitur in actu primo agens, necessaria est: si verò illi addatur decretum, per quod fiat libera, à scientia simplicis intelligentiæ, transit in scientiam visionis, seu approbationis, & beneplaciti.

Addo quod, si hoc argumentum aliquid valeret, probaret productionem creaturarum ascribendam esse potius voluntati Dei necessariæ, quàm liberæ, cum voluntas Dei ut necessaria, habeat primum actum, seu potentiam producendi creaturas, juxta Vazquem, & alios Recentiores qui existimant potentiam executivam in Deo, non esse intellectum, sed voluntatem. De quo infra.

Art. 4. 60. Objicies ultimò: Si scientia Dei libera, quæ visionis appellatur, esset causa rerum, esset etiam causa peccatorum, cum ad illa etiam se extendat, & ea clarè & intuitivè cognoscat: Sed hoc est impium, & blasphemum: Ergo scientia visionis non est causa rerum.

Respondeo negando sequelam, ut enim supra conclus. 4. ostendimus, scientia Dei libera, non est causa rerum, quatenus formaliter visionis

Tom. I.

A est, sed solum quatenus est approbationis: Deus autem non cognoscit peccata per scientiam liberam, quatenus est approbationis, sed solum quatenus est visionis: quia illa nullum supponunt decretum positivum in Deo, quod velit, & approbet illorum existentiam, vel futuritionem; sed permissivum tantum, quod vult permittere eorum malitiam, & deformitatem; & sic scientia visionis, quamvis sit causa rerum, non tamen est causa peccatorum, ut patet ex dictis in ultima probatione quartæ conclusionis.

ARTICVLVS III.

B An ideo res sint future, quia sciuntur à Deo, vel ideo ab illo sciuntur, quia future sunt?

R Esolutio hujus difficultatis pendet ex dictis articulis præcedentibus, & ideo breviter ab illa nos expediemus conclusione sequenti.

§. I.

Vera sententia statuitur.

Dico igitur, hanc propositionem, *Ideo res sunt future, quia sciuntur à Deo*, esse veram in sensu causali; & istam falsam: *Ideo res ut future cognoscuntur à Deo, quia future sunt*; ly quia dicente rationem in essendo, & causam formalem, aut virtualem. Ita communiter nostri Thomistæ, quibus ex Patribus Societatis novissimè se adjunxit Claudius Typhanus in libro de Ordine, deque priori & posteriori, cap. 34.

61. Probatur primò ex Sanctis Patribus supra relatis, præsertim ex Augustino 15. de Trinitate cap. 13. dicente: *Universas creaturas suas spirituales aut corporales, non quia sunt ideo novit Deus, sed ideo sunt, quia novit. Non enim nascitur quæ fuerat creaturus: quia ergo scivit creavit, non quia creavit scivit.* Ubi S. Augustinus apertè loquitur de scientia libera, & nullo modo de scientia simplicis intelligentiæ; loquitur enim de scientia, quâ Deus scit & cognoscit futura ut futura, & de ista ait, ideo res creatas esse futuras, vel existentes, quia Deus scit illas esse futuras, vel existentes, & non è contra: At scientiâ simplicis intelligentiæ, Deus non scit futura, neque existentia, sed solum possibile, de quibus falsum est dicere ipsa existere, quia sciuntur à Deo; scientia enim illa non causat omnia quæ cognoscit, aliàs causaret omnia possibile: Ergo de illa & de ejus objecto non potest dici esse futurum, quia scitur à Deo; sed solum de scientia libera, quæ visionis appellatur. Unde Gregorius Magnus articulo præcedenti citatus: *Quæ sunt, non ab æternitate ejus videntur, quia sunt; sed ideo sunt, quia videntur.*

62. Non est prætermittenda in signis D. Leonis Papæ autoritas, quæ apertè favet nostræ sententiæ. Ille enim serm. 16. de Passione cap. 2. sic habet: *Cum ergo omnia quæ in Christum Judaica admisit impietas, tantò ante prædicta sint, ut non tam de futuris quàm de præsentibus propheticus sit sermo contextus: quid aliud nobis, quàm sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo referatur, apud quem & discernenda jam dijudicata, & futura jam facta sunt? Cum enim & qualitas actionum nostrarum, & effectus omnium voluntatum scientia divina preveniat, quanto magis Deo nota sunt opera sua. Et rectè placuit quasi facta recoli, quæ non poterant omnino non fieri.* Ubi S. Leo aper-

E e

re loquitur de scientia Dei libera, & in decreto fundata, cum illius tantum prophetia participatio sit; docetque talem scientiam provenire omnes nostras actiones & volitiones: Ergo actus liberi nostrae voluntatis ante illam non praetelliguntur futuri; subindeque non ideo Deus illos praescit, quia futuri sunt; sed potius ideo futuri sunt, quia per talem scientiam à Deo praesciuntur.

63. Probatur secundò conclusio ex D. Thoma hic art. 8. in resp. ad 1. & qu. 2. de veritate art. 14. ad 1. ubi explicans verba Origenis dicentis, *Quia futurum est aliquid, ideo sciunt à Deo antequam fiat.* Addit; *Hoc esse intelligendum secundum causam consequentia, non secundum causam essendi.* Id est in sensu tantum illativo, non causali.

Nostram etiam conclusionem expressè docet Magister sententiarum in 1. dist. 38. his verbis: *Neque res futurae cause sunt Dei praescientiae. licet enim non essent futurae, nisi praescirentur à Deo; non tamen ideo praesciuntur à Deo, quia futurae sunt: si enim hoc esset, tunc ejus quod aeternum est, aliquid existeret causa, ab eo alienum, ab eo diversum, & ex creaturis penderet scientia Creatoris, & creatum esset increati causa.* Quibus verbis, non solum auctoritate sua conclusionem nostram confirmat; sed etiam rationem fundamentalem insinuat, quae communiter utuntur Thomistae ad illam demonstrandam, & quae potest sub hac forma proponi. Si ideo Deus praesciret res futuras, quia futurae sunt, & non è contra; ideo essent futurae, quia praesciuntur à Deo, scientia Dei mensuraretur à rebus creatis, & ab illis dependeret, quantum ad aliquam perfectionem realem, & sibi intrinsicam; nimirum quantum ad certitudinem, & veritatem: Sed hoc repugnat perfectioni divinae scientiae, quae cum sit ipsamet Dei substantia, non potest causari, vel dependere à rebus creatis, ut expressè docet D. Thomas hic art. 8. ad 3. dicens: *Sicut scibilia naturalia sunt priora quam scientia nostra, & mensura ejus: ita scientia Dei, est prior quam res naturales, & mensura ipsarum.* Et infra quaest. 16. art. 1. ponit hoc discrimen inter intellectum divinum, & nostrum; quod noster pendet à rebus, non verò divinus, à quo res potius pendet, & dicuntur verae, quia ei adaequantur. Item 1. 2. quaest. 93. art. 1. ad 3. haec scribit: *Ratio intellectus divini aliter se habet ad res, quam ratio humani intellectus; intellectus enim humanus est mensuratus à rebus, ut scilicet conceptus hominis non sit verus propter se ipsum, sed dicitur verus, ex eo quod consonat rebus; ex hoc enim quod res est vel non est, opinio vera vel falsa est: intellectus verò divinus est mensura verum, quia unaquaeque res in tantum habet de veritate, in quantum imitatur intellectum divinum, ut dictum est 1. parte, quaest. scilicet 16. art. 1.* Quò nihil clarius & expressius dici potest in favorem nostrae sententiae. Cui etiam consonat illud quod dicit Boetius 5. de consolatione, prosa ultimà, nempe, *Deum praescientiam suam, non à rebus creatis, sed à propria simplicitate sortitum esse.* Sequela autem Majoris est evidens: Illa enim cognitio dependet ab objecto, & ab illo mensuratur, quantum ad veritatem & certitudinem, quae illud non facit, sed supponit: Atqui si ideo Deus cognoscat & sciat res futuras, quia futurae sunt, & non è contra; divina scientia, non facit in rebus futurationem, nec proinde veritatem & certitudinem, sed illam supponit: Ergo quantum ad utramque perfectionem ab illis mensuratur & dependet.

A Confirmatur primò: Illud quod habet suam perfectionem per adaequationem ad alterum, se habet ad illud ut mensuratum ad mensuram; etenim mensura est illud cui res debet adaequari, ut fortiatur perfectionem sibi debitam: At cognitio quae non facit, sed supponit suum objectum, habet perfectionem sibi debitam, veritatem scilicet & certitudinem, per adaequationem, & conformitatem cum illo; ideo enim est vera & certa, quia illi adaequatur, & non è contra: Ergo pendet ab objecto, quantum ad veritatem, & certitudinem, & ab illo mensuratur.

Confirmatur secundò: Cum Adversarij asserunt, ideo Deum praescire res futuras, quia futurae sunt: vel usurpant particulas illas *ideo, & quia*, in sensu purè illativo, vel in sensu causali? Si primum, nobiscum sentiunt; non negamus enim talem propositionem esse veram in sensu illativo, & prout dicit solam rationem inferendi, sed tantum in sensu causali, & quatenus importat causam essendi, ut docet D. Thomas locis supra relatis. Si autem secundum dicant (ut necessariò dicendum est, juxta illorum principia) manifestum est, scientiam Dei pendere à rebus creatis in aliquo genere causae; alioquin talis propositio non posset esse vera in sensu causali, sed tantum illativo: sicut quia rationalitas in nullo genere causae à risibilitate pendet, haec propositio, *Ideo homo est rationalis, quia risibilis*, non est vera in sensu causali, sed tantum illativo.

C Confirmatur tertio: In aeternis ratio prioris & posterioris solum petitur ex dependentia unius ab altero, unde cum praescientia Dei, & futuratione rerum, sint ab aeterno: si divina praescientia sit posterior futuratione rerum, & illam praesupponat, debet aliquo modo, & in aliquo genere causae, pendere à rebus futuris.

D Respondent Adversarij, illas particulas, *ideo, & quia*, non sumi in sensu purè illativo, sed etiam causali; easque denotare quidem modum quandam causalitatis in rebus futuris, respectu divinae praescientiae; sed hanc causalitatem non esse effectivam, vel causae physice influentis in effectum; sed tantum objectivam, & causae objectivè moventis, vel terminantis divinam cognitionem. Unde dicunt, scientiam Dei liberam pendere à rebus futuris, tanquam ab objectis, non verò tanquam à causis physice influentibus.

E Sed contra primò: Ostendimus ex D. Thoma, scientiam Dei non pendere à rebus, etiam tanquam ab objectis, nec ab illis mensurari, quantum ad veritatem & certitudinem; sed potius esse causam, regulam, ac mensuram totius veritatis & certitudinis quae est in illis, easque ideo esse veras, quia ei adaequantur: Ergo haec responsio manifestè contradicit doctrinae Divi Thomae.

Secundò, Si scientia divina penderet à rebus creatis tanquam ab objectis, & in illis supponeret, & non faceret certitudinem & veritatem, non esset quantum ad hoc perfectior scientia Angelorum; cum enim illi non accipiant species à rebus, sed habeant à Deo infusas, illorum scientia non pendet à rebus creatis in genere causae efficientis, & physice influentis in intellectum eorum, sicut scientia nostra, quae accipit species à rebus, sed in genere tantum causae materialis & objectivae: Ergo si hoc secundo modo divina scientia pendeat, & causetur à rebus, non erit perfectior, nec magis independens ab illis, quam scientia Angelorum.

64.

65.

66.

67.

68.

99.

70. Tertiò, Scientia Dei non est minùs perfecta, nec minùs independens à rebus creatis, quàm ejus amor: Sed divinus amor non pender, nec causatur à bonitate & perfectione quæ sit in rebus, nec illam supponit, sed potiùs efficit, ut docet D. Thomas infrà quæst. 20. art. 2. ubi dicit, *Amor Dei est infundens & creans bonitatem in rebus*: Ergo similiter scientia Dei non pender à certitudine & veritate quæ sit in rebus, nec illam supponit, sed potiùs efficit; nec ideo verum est eam præscire res futuras, quia futuræ sunt; sed potiùs ideo illæ futuræ sunt, quia ab ea sciuntur, & cognoscuntur.

71. Quarto, Cùm res create non sint objectum formale & primarium divinæ scientiæ, sed materiale tantùm & secundarium; illa non potest ab eis dependere, & mensurari, quantum ad veritatem, & certitudinem: veritas enim, & certitudo scientiæ, petitur solùm ex objecto formali & specificativo, non autem ex materiali & secundario.

72. Potest etiam probari conclusio ex dictis articulo præcedenti: Scientia visionis, quatenus est libera, & approbationis, est causa futuritionis rerum: Ergo hæc propositio, *Ideo res sunt futuræ, quia sciuntur à Deo*, est vera, non solùm in sensu illativo, sed etiam causali. Consequentia patet, nam quia rationalitas v. g. est causa risibilitatis, hæc propositio, *Homo est risibilis, quia rationalis*, est vera non solùm in sensu illativo, sed etiam in sensu causali: Ergo si scientia visionis in Deo sit causa rerum, hæc propositio, *ideo res sunt futuræ, quia sciuntur à Deo*, erit vera in sensu causali, & non tantùm in sensu illativo.

§. II.

Exponuntur aliqua testimonia Sanctorum Patrum, quæ videntur adversari nostræ sententiæ.

73. Contra nostram sententiam, multa congerunt & accumulunt, Suarez, Ruiz, & alij Recentiores Sanctorum Patrum testimonia, quibus docere videntur, non ideo res esse futuras, quia præsciuntur à Deo; sed potiùs ideo illas à Deo præsciri, quia futuræ sunt: ita enim loquitur Origenes in caput 8. Epistolæ ad Romanos. Item Justinus Martyr in libro quæstionum, quæst. 58. *Non est*, inquit, *prænotio causa ejus quod futurum erat, sed quod futurum erat, causa est prænotionis*. Idem sentit Hieronymus Dialogo 3. adversus Pelagianos, ubi ait: *Non ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futurum noverat; sed præscivit Deus quod ille erat propria voluntate facturus*. Idem dicit Cyrillus Alexandrinus libro 9. in Joan. cap. 10. ubi hoc explicat exemplo medici, qui non est causa morbi quem ægrotus intemperantiâ suâ sibi asciscit. Similia docent Damascenus, Chrysostomus, & alij.

74. Ad hæc & similia loca, in primis respondeo illos Authores, nimis zelò ductos impugnandi Thomistas, plura proferre testimonia, quæ non minùs contra eorum doctrinam pugnant, quàm contra Thomistarum sententiam: illi enim docent scientiam simplicis intelligentiæ, adjunctò beneplacitò divinæ voluntatis, esse causam rerum, ac proinde tenentur concedere, istam propositionem in sensu causali esse veram: *Ideo res sunt futuræ, quia præsciuntur à Deo per scientiam simplicis intelligentiæ*; & tamen SS. Patres ab illis relati, absolute dicunt, præscientiam Dei non esse causam futuritionis rerum, nec ideo res

Tom. I.

esse futuras, quia præsciuntur à Deo; sed ideo ab illo præsciri, quia futuræ sunt. Quòd si illi contendunt, Sanctos Patres in his locis, non loqui de scientia simplicis intelligentiæ, sed tantùm de scientia visionis: cur etiam nobis non licebit similem expositionem adhibere, & uti eadem licentiâ ipsos interpretandi; ac similiter dicere, eos non loqui de scientia visionis, sed de scientia simplicis intelligentiæ: Et hæc nostra interpretatio magis erit consona illorum menti, & intentioni, quàm expositio Adversariorum: cùm enim Sancti Patres in his locis disputent contra Manichæos, & intendunt demonstrare contra illos, divinam præscientiam nequaquam officere libertati create, nec ullam inferre rebus necessitatem, aut coactionem: quando dicunt, non ideo res esse futuras, quia à Deo sciuntur; hoc potiùs debet intelligi, de scientia naturali, & necessaria, qualis est scientia simplicis intelligentiæ; quàm de scientia libera, qualis est ea quæ visionis nuncupatur: quia majus videtur esse periculum, quòd ex scientia necessaria sequatur destructio libertatis, quàm ex scientia libera, quæ libertatem potiùs fovet & conservare, quàm lædere, aut violare videtur.

Secundò respondeo, Sanctos Patres in his locis manifestè loqui de peccatis, de quibus verissimum est dicere, illa non esse futura, quia sciuntur & cognoscuntur à Deo per scientiam visionis: cùm enim illa non sit causa rerum, quatenus formaliter visionis est, sed solùm quatenus est practica, & approbationis; & peccata non cognoscuntur à Deo per scientiam liberam, quatenus est approbationis, sed solùm quatenus est visionis; verissimum est, peccata non esse futura, quia à Deo cognoscuntur per scientiam visionis.

Tertiò dici potest, quòd si interdum Sancti Patres non loquantur de peccatis, sed de actibus bonis, vel indifferentibus, solùm intendunt divinam præscientiam non esse causam totalem & adæquatam illorum; ita quòd ejus causalitas impediatur vel excludatur liberam determinationem, & cooperationem nostræ voluntatis, tanquam secundi liberi, & secundi determinantis; eique inferat aliquam violentiam vel coactionem. Quæ responsio & interpretatio sumitur ex D. Thoma quæst. 2. de veritate art. 14. ad 1. ubi sic habet, *Dicendum est, quòd inventio Origenis est dicere, quòd scientia Dei non est causa quæ inducit necessitatem in scito, ut ex hoc cogatur aliquid evenire, quia Deus illud scit*. Et in hoc sensu dixit Anselmus in libro de concordia: *Si præscientia Dei traheret voluntatem nostram ad id quod præscivit, Deus futura libera non præsciret, sed fingeret*.

Denique responderi potest cum eodem Sancto Doctore hic articulo 8. ad 1. quando Sancti Patres affirmarunt, non ideo res esse futuras, quia sciuntur à Deo, eos locutos esse de scientia & cognitione divina, attendentes rationem scientiæ, cui ut sic non competit ratio causalitatis; alioquin scientia quam habet malorum, esset eorum causa; sed solùm quatenus habet voluntatem adjunctam, sive quatenus est applicata per decretum; cùmque dicunt Deum præscire aliqua, quia sunt futura, id intelligendum est secundùm rationem consequentiæ, non secundùm rationem essendi; id est in sensu illativo, non causali: si enim aliqua sunt futura, sequitur quòd Deus ea præscierit, non tamen res futuræ sunt causa cur Deus sciat. Unde mirari licet Adversariorum consilium litigandi de mente D. Thomæ adeo comper-

Ee ij

ta: cum enim ipse interpretetur Origenem, alio-
que SS. Patres asserentes res sciri à Deo, quia
futurae sunt; & dicat hoc esse verum à posteriori,
& secundum causam consequentiam, sicut nos
respondemus; velint nostram responsionem alie-
nam esse à mente D. Thomae, cuius tamen ipse
est author conceptis verbis.

Lectori facillimum erit quibuslibet testimoniis
Sanctorum Patrum quae ab Adversariis profe-
runtur, quam volet ex his, & quae cuique com-
moda erit, expositionem applicare.

78. Sed contra ultimam ex D. Thoma desump-
tam, tripliciter instant Recentiores, & dicunt
primò, quòd Sancti Patres loquentes de pecca-
tis futuris, illam contrapositionem faciunt: *Non
ideo sunt futura; quia sciuntur à Deo; sed ideo
sciuntur, quia futura sunt*: Ergo nisi æquivocè
nimis loquantur, in eodem sensu accipi debet
particula, *ideo*, in utroque extremo contraposi-
tionis: At si accipiatur ut purè illativa, non mi-
nus est verum, si dicatur: *Quia sciuntur peccatum
ideo erit, quàm ideo sciri quia erit*: cum non minus
inferatur ex præscientia futuritio peccati, quàm
ex futuritione præscientia: Ergo utrumque con-
cedendum esset: unde cum unum concedant, &
aliud negent, manifestum est illos in sensu cau-
sali, non autem purè illativo locutos esse.

Secundò instant ex verbis Iustini Martyris su-
prà relatis, quibus expressè asserit, futuritionem
esse causam divinæ præscientia: *Non est*, inquit,
*prænotio causa ejus quod futurum est, sed quod fu-
turum est causa est prænotionis*.

Tertiò insurgit Arrubal ex verbis Origenis, qui
reddens rationem cur Dei prænotio non sit causa
futuritionis rerum, sic ait: *Esi fingamus Deum
non præcognoscere aliquid futurum, tamen futu-
rum sine dubio erit*. Quibus verbis Origenes pro-
bat Dei scientiam non esse causam futuritionis
rerum, quia quamvis illam separemus à Deo,
non ideo compellimur negare rerum futuritio-
nem. Quo argumento communiter uti solemus,
ad probandum unum non esse causam alterius:
Ergo juxta Origenem, non ideo res futurae sunt,
quia sciuntur à Deo, sed ideo ab illo sciuntur,
quia futurae sunt.

79. Ad primam instantiam dicendum est, non esse
necessarium quòd particula, *ideo*, in utraque
propositione, in eodem sensu accipiatur, sed il-
lam in una posse accipi in sensu illativo, & in alia
in sensu causali: quia diversitas illa acceptionis
deservit ad Sanctorum Patrum intentum, quòd
est salvare contra Manichæos, Deum non esse
causam peccati. Maxime, quia Ecclesiæ Patres,
sæpè quando unum errorem impugnant, solent in
apparentia in oppositum declinare; & sic non
mirum, quòd intendentes salvare Dei scientiam
non esse causam peccati, utantur verbis præ se
ferentibus causalitatem peccati in divinam præ-
scientiam. Unde in hoc sensu debent intelligi ver-
ba Iustini Martyris in secunda instantia relata; &
per hoc patet responsio ad illam.

Ad tertiam dicatur, Origenem in his verbis lo-
cutum esse de peccatis futuris, quorum quia non
est causa divina præscientia, rectè dicit quòd
etiam si fingamus Deum ea non præcognoscere,
illa nihilominus futura essent.

§. III.

Solvuntur alia argumenta ex ratione petita.

PRATER hæc testimonia Sanctorum Patrum, 80.
in quibus præcipuum robur suæ sententiæ
constituunt Adversarij, arguit Vazquez contra
nostram conclusionem, hoc modo. Quælibet
scientia suum objectum supponit, & non facit:
Ergo cum scientia visionis terminetur ad res, ut
futurae & existentes, non facit, sed supponit il-
larum futuritionem, & existentiam: ac proinde
non ideo res sunt futurae, quia ab illa sciuntur,
sed potius ideo ab illa sciuntur, quia futurae sunt.
Consequentia patet; Antecedens verò probat
tripliciter. Primò ex Augustino libro 4. super
Genes. ad litteram, ubi sic habet: *Nec enim cog-
nitio fieri potest, nisi cognoscenda præcedant*. Se-
cundò probat idem Antecedens: Intellectus
(inquit) ideo dicitur verus, quia intelligit rem
esse ut est; non verò è contra ideo res sunt veræ
quia adæquantur intellectui eas cognoscenti.
Tertiò probat à simili, scientia simplicis intelli-
gentia rerum possibilitatem supponit, quia hæc
est illius objectum: Ergo cum existentia, & fu-
turitio rerum, sint objectum scientia visionis, illa
debet pariter supponere rerum futuritionem.

Confirmat hæc argumenta: Omnis causa suum
effectum præcedere debet: At notitia intuitiva,
nequit præcedere existentiam sui objecti, cum
illam habeat pro objecto: Ergo nequit illam cau-
sare, sed necessario debet illam supponere.

Ad hæc argumenta sufficienter responsum 81.
est articulo præcedenti, ubi familia proposui-
mus & solvimus: ut tamen Adversariis plenius
respondeamus, & illis satisfactionem, non so-
lum condignam & rigorosam, sed etiam super-
abundantem ac excedentem exhibeamus, iterum
respondeo distinguendo Antecedens: Quælibet
scientia suum objectum supponit, & non facit:
si sit tantum speculativa, concedo. Si sit eminent-
ter speculativa & practica, nego. Vel si sit men-
surata à rebus, concedo. Si sit mensura rerum,
nego. Scientia autem visionis in Deo, non est
purè speculativa, ut supponit Vazquez, & non
probat (cum tamen in illius probatione, totum
ferè negotium hujus disputationis consistat) nec
mensuratur à rebus, sed potius est illarum regu-
la & mensura.

Ex hoc facile responderetur ad omnes probatio- 82.
nes, quas ille Author inutiliter & otiosè multipli-
cat. Ad primam enim dicendum, D. Augustinum
loqui de cognitione purè speculativa.

Ad secundam similiter responderetur, intel-
lectum qui non facit, sed supponit suum ob-
jectum, & qui mensuratur à rebus, ideo esse
verum, quia cognoscit rem sicuti est: si autem
suum objectum faciat, & sit mensura rerum,
ideo res sunt veræ, quia ab illo cognoscuntur:
unde, ut supra vidimus, D. Thomas, variis in
locis, hoc inter intellectum divinum & crea-
tum discrimen statuit, quòd intellectus crea-
tus supponit veritatem in rebus, & non facit;
intellectus verò divinus est causa & mensura
totius veritatis, quæ invenitur in rebus: sicut
ejus amor est ponens & infundens totam boni-
tatem & perfectionem, quæ in eis reperitur:
unde sicut res non amantur à Deo, quia sunt
bonæ; sed potius ideo sunt bonæ, quia ab illo
diliguntur: ita similiter intellectus divinus,
ideo non est verus, quia rebus adæquatur; sed

potius ideo res sunt veræ, quia illi adequan-
tur.

Ad tertiam, dato Antecedente, nego Conse-
quentiam & paritatem: scientia enim simplicis
intelligentiæ, cum sit purè speculativa, non facit,
sed supponit suum objectum: scientia autem
visionis, cum sit eminenter speculativa &
practica, illud non supponit, sed efficit, ut supra
fusè declaravimus: unde quamvis detur quòd
scientia simplicis intelligentiæ non faciat, sed
supponat rerum possibilitatem; negari tamen
non debet, scientiam visionis esse causam existen-
tiæ & futuritionis illarum.

Ad confirmationem dicendum est de ratione
causæ non esse quòd antecedit effectum, priori-
tate in quo, seu temporis; sed solum prioritate
à quo, seu naturæ: de ratione autem notitiæ, seu
cognitionis intuitivæ, solum esse simultatem in
quo respectu objecti, non autem simultatem ex-
cludentem prioritatem naturæ, seu à quo, ut
articulo præcedenti declaravimus.

ARTICULVS IV.

*An sit admittenda in Deo potentia aliqua
executiva, virtualiter ab ejus intellectu
& voluntate distincta?*

83. **R**esolutio hujus difficultatis, necessaria est ad
plenam, & perfectam intelligentiam eorum
quæ de divinæ scientiæ causalitate huc usque di-
ximus: unde quamvis de illa disputent plures
Theologi cum Sancto Thoma infra quæst. 25,
ubi agit de divina potentia; eam tamen hic inse-
rimus, ac præcedentibus articulis adjungimus,
veluti appendixem, & complementum hujus dis-
putationis. Ut autem status quæstionis clarè per-
cipiatur.

84. **O**bservandum est, quòd in actibus agentis
spiritualis duplex solet ordo distingui: unus di-
citur intentionis, qui incipit à cognitione & in-
tentione finis, & terminatur ad electionem me-
diorum; alter executionis, qui incipit ab actu
subsequente electionem, & terminatur ad exter-
nam operis positionem. In nobis ergo antequam
aliquem finem consequamur, debet primò præ-
cedere cognitio illius, secundo ejus intentio, ter-
tio consilium de mediis eligendis, quarto judi-
cium sive sententia, quæ judicatur hoc vel illud
medium esse conveniens, quinto sequitur electio
ipsius voluntatis, & in ea terminatur ordo inten-
tionis. Sed quia parùm prodesset bene eligere,
si deesset executio, ideo post electionem sequitur
actus intellectus qui dicitur imperium, quò sci-
licet mediorum electorum executio imperatur:
post actum imperij est usus activus, quò volun-
tas applicat potentias executivas ad opus, v. g.
manum artificis ad parandos lapides, dolanda lig-
na &c. Denique est ipse actus potentiæ execu-
tivæ sic applicatæ, qui dicitur *usus passivus*, ad
quem sequitur positio operis, & consecutio finis.
Queritur ergo, an sicut in nobis datur aliqua
potentia executiva, ab intellectu, & voluntate
realiter distincta, quæ ut applicata à voluntate,
operatur & producit res ad extra: ita etiam in
Deo similis potentia admittenda sit ab ejus intel-
lectu, & voluntate virtualiter saltem distincta?
vel an voluntas divina, ut ab intellectu directæ,
per scientiam simplicis intelligentiæ, aut intel-
lectus ejus practicus, ut motus, & applicatus à

Tom. I.

A voluntate, per scientiam visionis, sit principium
immediatè productivum, & effectivum rerum
ad extra?

Prima sententia admittit in Deo potentiam ali-
quam executivam, ab ejus intellectu & volunta-
te virtualiter distinctam. Ita Durandus in 1. dist.
38. & Suarez in Metaphysica disput. 30.

Secunda existimat, potentiam executivam in
Deo, esse voluntatem, ut connotat intellectum
dirigentem. Ita Vazquez hic disp. 102. cap. 3. &
plures ex Recentioribus.

Tertia verò quæ est communis in Schola D.
Thomæ, docet talem potentiam in Deo esse in-
tellectum ejus practicum, ut motum, & appli-
catum à voluntate, illumque producere res ad
extra, per actum imperij, formaliter immanen-
tem, & virtualiter transeuntem.

§. I.

Suaris Sententia rejicitur.

Dico primò, non dari in Deo potentiam exe-
cutivam, ab intellectu, & voluntate virtua-
liter distinctam. 86.

Colligitur ex D. Thoma variis in locis, in qui-
bus docet scientiam Dei esse causam rerum, se-
cundum quod habet voluntatem conjunctam, &
in Deo suum intelligere, & suum velle, esse suum
facere: quæ falsa essent, si in eo daretur poten-
tia aliqua executiva, ab ejus intellectu & volun-
tate virtualiter distincta. Unde idem S. Doctor,
1. p. quæst. 25. art. 1. in secunda solutione 4. ar-
gumenti dicit, *Scientia vel voluntas divina, se-
cundum quod est principium effectivum, habet ra-
tionem potentia.*

Eadem veritas hac ratione suadetur: Deus est
simplicissimus, & naturæ purè intellectualis: 87.
Ergo in illo non debent admitti aliæ potentia,
nisi illæ quæ pertinent ad gradum intellectivum:
Sed ad gradum intellectivum non pertinent aliæ
potentiæ, quàm intellectus & voluntas: poten-
tia enim executiva, secundum se est potentia
bruta, nullamque præsupponens essentialiter
cognitionem: unde in Angelis non admittitur
talis potentia, ut distincta ab illorum intellectu
& voluntate, sed illi operantur ad extra per actum
imperij, virtualiter transeuntem, ut docet San-
ctus Thomas opusc. 11. art. 3. ubi dicit, *Angeli
movent calos conceptione sui intellectus efficaci:*
Ergo non datur in Deo potentia executiva, ab
intellectu & voluntate virtualiter distincta.

Confirmatur: Ideò in nobis admittitur poten-
tia executiva, distincta ab intellectu & volunta-
te; quia non sumus naturæ simplicis, sed mix-
tæ ex spirituali, & corporea, vel quia in nobis
distinguitur usus activus ab imperio: nam post-
quam diximus apud nos, *fiat hoc*, debemus or-
gana applicare ad executionem illius deliberatio-
nis: vel denique, quia in nobis voluntas est inef-
ficax, nec volendo potest operari; & similiter
intellectus noster, respectu objectorum, est me-
rè speculativus, & non practicus. Sed hæc omnes
rationes cessant in Deo, ipse enim est naturæ
simplicissimæ, & purè spiritualis; imperium ejus
quò dicit, *fiat hoc*, non ordinatur ad seipsum
applicandum ad opus, sed ad ipsam rem imme-
diatè exequendam. Denique intellectus, & vol-
untas in Deo, non sunt potentiæ purè specula-
tivæ, sed etiam practicæ: unde D. Thomas, &
alii communiter ponunt hanc differentiam inter
actus creatos & increatos cognitionis & amoris,

E e iij

quod illi supponunt veritatem, & bonitatem in A
 objecto quod attingunt, isti verò illam faciunt &
 producant: Ergo licet in nobis detur potentia
 executiva, ab intellectu & voluntate distincta, in
 Deo tamen non debet admitti.

39. Probatur secundo: Potentia executiva, distin-
 cta ab altera ordinante & imperante, dicit imper-
 fectionem, tum ex parte potentie imperantis,
 tum ex parte ipsius exequentis: Ergo non est ad-
 mittenda in Deo. Consequentia patet, Antece-
 dens probatur, quantum ad primam partem. Ideo
 enim ponitur potentia executiva, distincta ab al-
 tera ordinante, & imperante, quia ista in se non
 habet sufficientem efficaciam, ut res manderetur
 executioni, nec res ipsa ad extra perfecte ei obe-
 diunt & subjiuntur; & ideo indiget aliquo
 distincto à se, quò tanquam instrumento res
 ipsi subjiuntur, & illa executionem habeat: si-
 cut quia homo manu sua non habet vim scinden-
 di, aut frangendi aliud, indiget securi, aut mal-
 leo ad id exequendum; & quia suae imaginationi,
 & appetitui non perfecte subjiuntur organa
 corporis, & multò minus corpora extra se; in-
 diget virtute motiva, quae organa moveat, &
 corpora ad extra impellat.

90. Probatur etiam Antecedens, quantum ad se-
 cundam partem, quòd scilicet sit imperfectio ex
 parte virtutis executivae; quia talis potentia, &
 virtus, quando est distincta ab altera ordinante,
 & sibi imperante, non se habet ut movens &
 agens, sed ut purè mota, & per modum in-
 strumentum respectu alterius: undè si in Deo ad-
 mittatur potentia executiva, virtualiter distin-
 cta ab intellectu, & voluntate, illa se habebit per
 modum instrumentum, & operabitur, ut mota ab
 alia, & illi obediendo, quòd imperfectioem po-
 tentialitatis importat.

91. Præterea, in potentia imperante ponitur effi-
 cacia minus plena & perfecta, & cui res ad extra
 non plenè subjiuntur, nec obediunt: Dei autem
 voluntati, & imperio, perfectissimè creaturæ
 subjectæ sunt, & multò magis, quàm illa poten-
 tia executiva, si in Deo daretur; hæc enim esset
 divina, & sic non operaretur ex subiectione ad
 intellectum imperantem: creatura autem ex ple-
 nissima subiectione ad Deum operatur: Ergo im-
 mediatè voluntas, seu intellectus Dei imperans,
 agit in creaturas, non autem mediante potentia
 executiva, ab illis virtualiter distincta.

92. Dices: Quæ distinguuntur realiter in creaturis,
 translata in Deum, distinguuntur in eo virtualiter:
 Sed potentia executiva in nobis distinguitur rea-
 liter ab intellectu, & voluntate, juxta probabi-
 liorem sententiam, quam docent nostri Thomis-
 tæ in libris de anima: Ergo in Deo distinguitur
 ab illis virtualiter.

Confirmatur: Illæ potentie distinguuntur vir-
 tualiter in Deo, quæ habent distinctos actus, &
 diversa objecta: Sed potentia executiva in Deo
 habet distinctum actum ab ejus intellectu, &
 diversum objectum ab illo: actus enim intelle-
 ctus divini, est scire, seu intelligere; & obje-
 ctum illius formale & specificativum, est ipsa es-
 sentia divina, non autem creaturæ: actus verò
 potentie executivæ, est facere, seu producere; &
 objectum illius est sola creatura, non autem es-
 sentia divina, quæ non est factibilis: Ergo po-
 tentia executiva in Deo, virtualiter ab ejus intel-
 lectu distinguitur.

93. Ad objectionem respondeo distinguendo Ma-
 jorem: Quæ distinguuntur realiter in creaturis

ex genere suo, & ex propria ratione formali;
 distinguuntur virtualiter in Deo, concedo. Quæ
 distinguuntur ex limitatione, & potentialitate
 creaturæ, nego. Potentia autem executiva non
 distinguitur in nobis realiter ab intellectu & vo-
 luntate, & ex propria ratione formali; sed ra-
 tione potentialitatis, & limitationis nature hu-
 manæ, quæ non est purè intellectualis, & sim-
 plex, sed mixta ex corpore & spiritu, ut constat
 ex dictis.

Ad confirmationem, concessa Majori, nego
 Minorem, quantum ad utramque partem: actus
 enim intellectus speculativi, est quidem tantum
 scire, & intelligere; imperium tamen, quòd est
 actus potentie executivæ, procedit ab intellectu
 pratico, præsupposita tamen motione volunta-
 tis, ut dicemus conclusione sequenti. Similiter
 objectum specificativum divinæ omnipotentie,
 est essentia divina; quia licet illa non sit factibi-
 lis, & producibilis, est tamen ratio faciendi, &
 producendi creaturas, quæ pertinent tantum ad
 objectum materiale, & secundarium illius.

§. II.

*Opinio Vazquezij refellitur, & D. Thomæ, ac
 Discipulorum ejus sententia stabilitur.*

C Dico secundo: In Deo potentia immediatè
 executiva, non est voluntas, sed intellectus
 practicus, ut motus & applicatus à voluntate. 94.

Probatur primò ex D. Thomæ hic art. 8. ubi
 dicit, *Forma intellectus est principium operatio-
 nis, sicut calor est principium calefactionis, non
 tamen nisi voluntate adjuncta.* Unde cum calor
 sit principium immediatè productivum caloris,
 manifestum est, in sententia D. Thomæ, quòd
 intellectus divinus, per scientiam ejus practicam,
 est principium immediatè productivum rerum ad
 extra: quamvis ut operetur, requiratur motus,
 & applicatio voluntatis. Quare si interdum attri-
 buat productionem rerum voluntati divinæ, hoc
 intelligendum est de principio movente, & appli-
 cante, non autem de principio immediatè exe-
 quente.

Probatur secundo ratione fundamentali. Illud 95.
 attributum in Deo est immediatè productivum
 creaturarum, quòd elicit actum per quem Deus
 de facto producit creaturas: Atqui talis actus
 non procedit elicitivè à voluntate, sed ab intel-
 lectu pratico, ut moto à voluntate divina: Ergo
 principium immediatè productivum creatura-
 rum, non est voluntas Dei, sed ejus intellectus
 practicus. Minor probatur: Deus ad extra pro-
 ducit creaturas per actum imperij, quo dicit,
fiat hoc, ut colligitur ex Scriptura: dicitur enim
 Genes. 1. *Dixit Deus fiat lux, & facta est lux.*
 Et Psalmo 148. *Ipsè dixit, & facta sunt: ipse
 mandavit, & creata sunt.* Sed imperium est
 actus elicitus ab intellectu pratico, ut moto à
 voluntate; sicut docent Theologi cum Sancto
 Thoma 1.2. quæst. 17. art. 1. Ergo actus quòd Deus
 ad extra producit creaturas, non procedit elicitivè
 à voluntate, sed ab intellectu pratico, ut
 moto à voluntate.

Confirmatur: In Scriptura Deus dicitur pro- 96.
 ducere creaturas, per dictionem & locutionem
 internam, ut constat ex locis jam relatis: At dic-
 tio, & locutio interna, non pertinent ad volun-
 tatem, sed ad intellectum, qui est veluti os, aut
 lingua substantie spiritualis, secundum illud
 Psal. 31. *O; justi meditabuntur sapientiam.* Unde

